

MÉHÉSZETI KÖZLÖNY

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN.

TARTALOM:

Mi okozza a lépek sötét színét? *Abend András.* — Egyesületi élet: Választmányi ülés. — A rajzásról. *Csiki János.* — Az éhinségben szenvedő méhcsaládokról. És még valami. *Abend András.* — Nehány szó a krajnai méhről. *Prónay Albert.* — A magyar méhészet műszavai. *Budai József.* — A méhesből. — Vegyesek. — A szerkesztő postája.

E folyóiratot az egylet rendes és körli tagjai a tagsági díjért kapják. Rendes tag évenként 2 frtot (4 korona), körli tag 1 frtot (2 korona) fizet.

KOLOZSVÁR, 1893.

AZ EGYLET TULAJDONA.

GÁMÁN J. ÖRÖK. KÖNYVNYOMDÁJA,

Tagdíjt fizettek:

Rendes tagok: Ambrozic M., Balog József 1892—93, Barkó Ferenczné, Bauer Vincze, Benkó Benedek 1892, Benkó Mihály, Bodor Bertalan, Boér Sándor, dr. Csiki Victor, Czehe Imre 1891—93, dr. Csizér Ákos 1891—92, Dengyel János, Dunky Ferencz, Dunky Kálmán, Ferencz András, Fodor Ferencz, Franzen Mihály, Gál Péter 1891—93, Gall János, dr. Gálffy Endre, Graf Jakob, dr. Haller Rezső, Hatházy Ferencz, Harmath Lajos, Herepei Gergely, Herman József, Hory Béla, Hutkay László, Kálmán Antal, Kiss Ernő I. 1889, Kiss Ernő II., Zarándy Knöpfler Károly, Kocka József, Kőváry Mihály, Kovordányi Mór 1891—92 1 frt, Lipták Bertalan, Losonczy Albert, Magyar Sándor, Méhész-Egylet Kirva, Máté Barabás, Mihály László, Németh Péter, Neumann Samu, ij. Pánczél Imre, Parthy Károly, Payer Adolf 1892, Platta Antal, Putnoky Domokos 1890—93, Rozsdás Antal 1891—93, Sárdy Lőrincz, Schéfer András, Schilling Rezső, 'Sigmond Dezső, Sinkovics József, Sipos Gábor, Schulz Rezső, Szanter Ferencz, Szabó Ferencz, Szedlácskó Kálmán, Széky Miklós, Szigethy Miklós, Állami tanító-képezdei önképzőkör 1891, Tordai Samu, Tauszik Alajos, Vajna Ödön 1890—93, Varga Ferencz I. 1892—93, Vörös Sándor, Weszely Ferencz, dr. Zágoni Albu Mózes, Zsigmond Gyárfás, Gilyén József 1892.

Köri tagok: Ágnesforrás kutkezelősege, Albert Imre 1892—93, Ambrus Márton 1892—93, Avas Ferencz, Ágoston Béla 1892—93, Bernad Gyula 1891—92, Bustig István 1892, Benke Mór, Czako Sándor 1890—92, Csiki János 1892, Danisz János 1892, Deák Gerő, Demecs József, Demeter Imre 1892, Derzsi Domokos, Dézsi László, Dézsi Sándor, Ref. egyház Bürkös, Filep János 1892, Gazdasági kör Irka-Szt.-György, Gazdasági kör Keresztes, Gazdasági kör Moha, Gerber Ödön, Göbölös Károly, Haftl Dezső, dr. Hilbert István, Józsa Sándor, Jakob Antal, Kerezsi Lajos, Kicsiny Pál, Kindl János, Knipfer Ede 1892, dr. Kőváry Sándor, Kozma Dimén 1892—93, Kovács Béla 1892, Latzkovszky Kálmánné 1893—97, Lakatos Károly 1892—93, Marosan Joachim 1892, Marosan Mihály, Mandy Zoltán, Meisner József, Méhész-Egylet Székes-Fehérvár 1892, Neiszer György, Orosházy János, Pall Domokos 1892, Pápai Ignác, Papp Sándor, Petri Gábor, Prédán Jakob 1892, Rózsa Sándor, Sátor Dávid, Szabó László, Szabó Samu, Szallasy József 1892—93, Szallasy Márton 1892—93, Szenkovics László, Szenkovics Márton 1892, Szereday Gyula 1889—93, Szerémi Victor, Takács Ignác, Tischler Mór 1892, Tóth Tamás, Tóth Tamásné, Tüzoltó-Egylet Csoor, Tüzoltó-Egylet Inota, Udvardy Péter, Vályi Elek (m.-nemegeyei), Venglártuhek István, Züllich István.

HIRDETÉSEK.

KUN MÁTYÁS

(4—4)

K É S E S,

KOLOZSVÁRT, BELMAGYAR-UTCZA 2. SZÁM ALATT.

Ajánlja a t. cz. méhészközönségnek az 1892. évi budapesti nemzetközi méhészeti kiállításon

bronzéremmel kitüntetett

GONDOSAN KÉSZITETT MÉHÉSZETI ESZKÖZEIT.

Méhészeti Közlöny

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET SZAKKÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN.

A lap szellemi részét érdeklő közlemények a „Méhészeti Közlöny“ szerkesztőségéhez czimzendők:

Kolozsvár, Bástya-uteza, 9. szám.
Reclamatíok-, hirdetésekre vonatkozó megkeresések, valamint a pénzküldemények: **Gebhardt Döme** egyleti pénztárnokhoz intézendők Kolozsvárra.

Rendes tagok 2 frt (4 korona), körü tagok 1 frt (2 korona) tagsági díjért a „Méhészeti Közlöny“-t is kapják.
Hirdetés díja: garmond soronként 8 kr. (16 fillér). Egy egész oldal: 3 frt (6 korona). Fél oldal: 1 frt 50 kr. (3 korona).
Egyleti tagok, éves és féléves hirdetői 30% leengedésben részesülnek.

A kéziratokat nem adjuk vissza.

Mi okozza a lépek sötét színét?

E kérdést érdekesen és kiváló szakavatottsággal tárgyalta Csiki János méhésztársunk a »M. M.« mult évi 12-ik számában.

Midőn én is hozzá kívánok szólni: ezzel csak alkalmat nyujtok arra, hogy Csiki úr nézetét lapunk olvasói előtt is megismertessem.

A lépek sötét színét befolyásoló okokra vonatkozólag Csiki a Vogel elméletét bírálva, azt mondja:

»Vogel maga elismeri, hogy azon nyulós anyag, mit az anyaméh bölcsőjében visszahagy, nem ürülék, hanem csak táplálékmaradék.* Így hát kifejlődése utolsó pontjáig, a bölcsőből kibuvásáig ürüléknek nem távolít el magától. Ezt én is hiszem és vallom. Szerinte a lárvák bélsatornái hátul zárva, az ürülék eltávolítására képtelenek; de életük első szakában a szükség nem is áll be, mert megemésztett tápot kapnak s így ürüléknek nem is választ ki belszervük. Ez is a maga rendjén van. De később (5—6 nap elteltével) mézet és virágport kapnak, míg bebábozódnak. Tudjuk mind-

* Azt a méhek is nagyon jól tudják, mert egymást megelőzni törekszenek s mohósággal sietnek annak elhordásával, míg ha ürülék volna: ott hagynák kiszáradni. (A.)

nyájan, hogy a falánk hernyó választ és eltávolít ürüléket; de a méhek, mint lárvák, zárt bélcsatornából nem tehetik, midőn belszer-
vük a megemészthetlen tápanyagból már választ is ki ürüléket. *Vogel szerint az átváltozás utolsó szakában teszi és ez festi meg a sejt falát. Azt nem tudom, hogy V. úr látta-e s betudja-e bizonyítani, hogy a sejt fenekén az ürüléket megkapta? de kétségbe vonom. S hogy P. úr ilyen tapasztalatból nyert meggyőződésből pártolná V. úr nézeteit, még kevésbé hiszem. Ennek ellene mond minden szer-
ves élő lény fejlődése.*«

Véleményem szerint is: sem Vogel, se más halandó, soha sem leend képes bebizonyítani, hogy a sejt fenekén ürüléket talált; mert ott bizony, úgy a here, mint a méh czellájában, egy mákszemnyi részecskéje sincs az ürüléknek. Keresve sem lehetne azt találni, ha 10 méhcsalád költését feldúlná is érte. Így kétségen kívül, Vogel úr téved, midőn ennek ellenkezőjét állítja.

Csiki úr következőleg érvel tovább:

»Az a finom nimfahártya eredeti színe világos, vagy ha vas-
tagabb rétegben volna: hófehér.* A nedvesség és melegség hatása anyagváltozást idéz benne elő, még pedig a korhadásnak, vagy jobban mondva: a lassu felbomlásnak egy bizonyos nemét. Ez azon anyag élenyülése: lassu elégése. Ennek következtében elveszti a színeket visszaverő tulajdonságát; a korhadás folyamata szerint mind jobban sötétedik s mentől több hártya rakodik le a sejt falaira, annál inkább. Ezen hártyak nemcsak a kifejlett méhek lélegzéséből, de a lárvák és nimfák testéből kipárolgás és nedvkiválasztás kö-
vetkeztében kifejlő vegyi tulajdonságu nedvet is magukba veszik, mely nedv magába véve szintén szintelen, de a meleg hatása alatt részleteiben felbomolva, újabb összeköttetésbe lép a hártyaival, t. i. élenyét átbocsátja a hártya élenyüléséhez s e hártya sötét lesz. Ugyancsak a nedv, a már sötétedett hárttyát átjárva: az élenyült anyagokkal feloldva, átviszi a viasz falaira is. Itt van a nevezetes barna és fekete festék.»

Ezekből kitünik, hogy Csiki úr megdönthetetlenül indokolja, a mit állít. Szörnyü állapot is volna, hogyha a méheknek utolsó idő-
ben az ürülékükben kellene hemperegniök. Nem ürül a hernyó sem

* Mert kristálytisza átlátszó, azért adja vissza a lép fehér színét. (A.)

addig, a míg oda nem hagyta burkolatát, — miután bebábozta magát. Ezek után rátérek P. S. urnak fentebb említett kérdésére.

Csiki úr szerint azt mondja P. úr: »De ha a nimfahártya eredetileg nem barna, hanem világos színű, mi barnítja hát meg?»

Erre ismételten megfelelt Csiki úr az általam idézett pontokon kívül is, sőt az egész cikkében csak azt a kérdést tárgyalja. Én pedig megmutatom az utat, a melyen haladva, 5—6 percz alatt saját szemeivel meggyőződhetik akárki, hogy miként és mely időszakban sárgul meg a fehér nimfahártya. Először és pedig alig 24 óra különbséggel rátalálunk arra az időre, melyben a sárgulás, vagy barnulás bekövetkezett, a mely aztán hova-tovább sötétebb s a léppel együtt sötétbarna, csaknem fekete leend és pedig mindvégig ürüléktől mentesen.

Ha lekupolunk egy keretbeli befedett hercfiasítást,* a melyet tudomásunk szerint 4—5 nap előtt fedtek a méhek: abban meglátjuk a már átalakult nimfákat, a melyeknek már látható a tarja, feje, potroha és lábai; sőt meglátjuk a méh nyelvét is, bárha harmatgyenge az egész és hófehér. Ez időben fehér a nimfahártya is; meg van az eredeti fehér színe. Ebből a lépből, ha kimossuk pl. vízfecskendővel a költést: tiszta fehér marad a lép (lehet mézkamarában felhasználni). Hanem, ha ezt a miveletet 4—5 nappal későbbben eszközöljük: bizonyos, hogy akkor és attól a naptól kezdve, midőn az érés stadiuma bekövetkező, a test húsosodva izmosodni, érni és barnulni kezdett: barnul a vért képező testben levő nedv is, és az hat egyidejűleg a fehér nimfahártya színére is, a mely arányosan sötétedik, illetve sárgul a nimfa feketülésével együtt. Ha ezeket az érésnek indult költéseket lekupoljuk s a nimfákat belőle eltávolítjuk, midőn még az érés kezdetben van, akkor marad egy kisebb-nagyobb átmérőjű körben sárga nimfahártya, mely még nem is ment át a lépre. A ki arra fáradságot venne magának, hogy azt az első megsárgult nimfahártyát eltávolítsa: a sejt fala fehérén maradna. Későbbben, midőn aztán több jön hozzá és a folytonos járás-keelés következtében tapad hozzá szeny is: tudnivaló, hogy a sok kicsi sokra megy, átmegy végre a lépre is. És ez mind nem egyéni nézet, hanem gyakorlati tapasztalataim, még

* Ha tetszik, akár méhliasítást, egyre megy. (A.)

a 70-es évekből, midőn még sem múlt, sem Hanemann-rácsal nem rendelkezünk.

Még egy olyan figyelmet érdemlő körülményt bátorkodom fölemlíteni, a mely nemcsak szintén fényesen igazolja, hogy Vogel állítása alaptalan, de egyszersmind tanulságos is. Kértem a t. méhésztársakat, láttak-e már a méhes előtt, délijáték alkalmával, röpképtelen méheket mászkálva, s köztük olyanokat, a melyeknek nem voltak ugyan szárnyai csonkák, hibásak, hanem azért képtelenek röpkülni, mert levannak szárnyaik részben és egészen is ragadva, jobban mondva kötve, és pedig a pókhálóhoz hasonló fehér szövetel, szorosán a potróhoz; továbbá: láttak-e olyan befedett érett méhfiasítást, melyben szorványosan, itt-ott, egyes czellák fedele el volt távolítva, de az álcza már egészen átalakulva s élettelenül, éretlen fehéren benn van és csak a homloka hóka? Végre láttak-e 5—6 olyan nyitott méhczellát is egy kis ponton egymás mellett, a melyekben teljesen kifejlődve forgatják a méhek fejüket, mozgatják csápjokat s harapdálják a czellák oldalfalát? Meg vagyok győződve, mint az ügy napszámosa, hogy mindazoknak, a kik műrajkészítéssel foglalkoznak, az ilyen jelenségek ki sem kerülhetik a figyelmét s arról is, hogy máig sokan nem tudják, mi okozza minde bajokat, a miknek temérdek fiatal nemzedék esik áldozatául és a miknek csakis az anyabölcsőbeliek nincsenek kitéve.

És mindazt ama apróbb faj, vöröses színű, fúrge viaszoly okozza, a mely képes magát bevenni a legerőteljesebb méhcsaládok költése közé, s a méhek mindaddig, a míg a költés meg nem szűnik, nem képesek ellene védekezni. Ez szerintem kártékonyabb, mint ama nagyobb viaszoly, a mely teljesen megemészti az egész lépéptményt; mert az csak a megárvult, népszegény családokon vesz erőt.

E kártékony állatokról még sehol sem olvastam. Azért is láttam tehát szükségesnek ez alkalommal megismertetni ezeket a férgeket.

Az előbb említett röpképtelen fiatal méhek szárnyait e férgek kötik le, általuk termelt hálószállal, midőn már külburkuk megérvén, száraz. Alagutat fúrnak maguknak a közfal mellett, átrágnak a közfalat is több helyen, átlukgatván a czellák fenekét, a nimfahártyával együtt. Az utjokat is behálózzák, mely egyik oldalból a má-

sikba vezet. Ismétlem, az előbbieknak szárnyát le képesek kötni, mint már érett és szárazokat, ugyszintén azokat is lekötik, a melyek 5—6-on egymás mellett kinlódnak s nem képesek bölcsőjökéből kibujni, egyenesen azért, mert le vannak a már említett módon végtagjaik kötve s néha a szárny is oda van kötve. Ezeket a méhek is csak úgy képesek kiszabadítani, ha a lép oldalcelláit alapjáig lerágnák, akkor pedig elrágják a szárnyukat is, mivel az is szorosan odalapult az oldalfalhoz. Az említett éretlen nimfák hulláit azonban kihurczolják a méhek könnyen, mert azok, miután nyirkosak, abban a stadiumban, igen természetes, hogy nem ragad hozzá a háló, azért nem is bírják a férgek lekötni; de elég, hogy azok idézték elő halálukat, a czellák átlyukasztása miatt levegő hatolván be, az ölte meg őket. Ezt a méhek észreveszik, megérik, mert a czella fedele behorpad s a bennlevő hideg hullától kihül a fedél is. Kihurczolják tehát és a lyukakat betapasztják, akár a fenéken, akár az oldalfalán legyen, de így is, úgy is két-két méhnek okozta a lyuk halálát. És ezeknek a molyoknak még sem árthatnak a méhek, mert a mily fűrgék, oly óvatosak, félnek s gyorsan menekülnek üldözőjük közeléből. Ha a lép központjáról kikelt a fiasítás: mennek a keletlen részére, a szélére s onnan vissza a központra a második generatiobeli befedett költés alá. És mind ezt a sok kárt egy-egy keretben 5—6 moly teszi.

Mindezekből pedig az a következtetés vonandó le, hogy abban az esetben, ha az álcák, Vogel úr szerint, életök utolsó szakában ürüléket választanának ki és a czellák fenekén abban a ronda posványban volna benne minden egyes, érés időszakába jutott nimfa végtagja: hogyan volnának képesek abban az esetben ezek a kártékony viaszmolyok azok közül hálóikkal csak egynek is végtagját abban a lucspocsban lekötni? midőn ürülékmentesen sem képesek a nimfát, a míg az éretlen, fehér, nyirkos, a mely azon korban hasonlitható a nyirkos, izzadt emberi testhez, — lekötni. Nincs bizony ott soha, soha, ismétlem, egy mákszemnyi ürülék sem a fiatal nemzedéktől visszamaradva. Ezek a molypondrók azonban ürülnek ott is, azt szabad szemmel megláthatja, a ki arról meg akar győződni.

Az ilyen férges költésről megjegyzem még, hogy azt a már előadottakból is mindenki megismerheti, sőt azt is határozottan meg lehet ítélni, ha sok a féreg benne, az meglátszik abból, ha pl. a

cellák fedele alatt többfelé irányuló olyan s annyira emelkedett vonalakat látunk, mintha ott egy kötőtűt alatta ide s tova taszítottunk volna a cellák fedeleinek megemlése céljából. Azok tehát a férgek útjainak vonalai, a melyek nemcsak belől, de ott is rombolják a fasítást.

Én az ilyen nagyobb mérvben férges költést leszoktam kúpolni s kirázom a költést belőle; kihullnak aztán vele a férgek is, és vége a bajnak. Egyes férgek kisietnek magoktól is, midőn esetleg a méhet seperjük le a költésről. Ezeket becses figyelmébe ajánlom mindazon méhésztársaknak, a kik ezt még nem tudták. Végül válaszolok még a következő kérdésre:

Csiki úr azon kérdést teszi fel, hogy vajon mi lehet az oka, hogy a méhek nem tesznek a barna lépre szép fehér fedelet? Azt soha nem is teszik, mert durva anyaghoz hasonló, általuk feldolgozott durva anyagból képesek átmenetileg tovább folytatni az építést. Látjuk azt egy vén, fekete lépes kasnál, midőn visszavágjuk, hogy mily lassan megy által az épített lép a fehér színbe, egy-egy arasszal leépítenek minden lépct, úgy lesz mindig világosabb, a míg végre fehér leend, a mit azután építenek. Abend András.

Egyesületi élet.

Választmányi ülés.

Egyesületünk választmánya ápril 17-én ülést tartott *Turcsányi Gyula* első alelnök elnöklete alatt. Jelen voltak: *Wieder József*, főtitkár, *Gebhardt Döme* pénztárnok, *Bodor László*, *Csiki J. János*, *Kőműves Gerő* és *Tóth Tamás* választmányi tagok.

Első tárgya volt az ülésnek a földmivélsügyi minister leirata, melyben az egyesület segélykérésére kedvezőleg válaszol, egyszers mint utasítja az egyesületet, hogy a *hátralékos tagdíjak* felhajtása iránt crelyes intézkedéseket tegyen; mire a választmány el is határozta, hogy most már a hátralékosoknak több haladékot nem ad s az alapszabályok értelmében szigorun el fog járni.

Az egyesületi mintatelep egyik határán fölmerült állítólagos határsértés rendezése céljából kiküldött bizottság nevében *Turcsányi* alelnök bejelentette, hogy a vegyes bizottság a helyszínén felvette a szemlét, s megállapított, hogy az egyesületi telep határa sér-

tetlen, sőt a szomszéd Sipos Gábor 30 □métert sajátjából engedett az egyesületnek. Köszönettel vette tudomásul a választmány.

Jelentette alelnök, hogy az egyesületi irattár átvételére kiküldött bizottság még nem tehetett eleget megbízatásának, a bizottságtól nem függő okokból. Ezuttal újabb záros határidő állapított meg s utasított a bizottság az átvételre.

A pénztárnok jelentése szerint az egyesület bevétele eddig: 1228 frt 90 kr., kiadás 1201 frt 96 kr., takarékpénztárilag kezelt készpénz: 520 frt 96 kr.

A rajzásról.

I.

A helyes kitelelés után a helyes méhészkedésnek főfeltétele a méhek természeti viszonyaiból kifolyó fejlődési processus és elősegítő okok ismerete. Ezek teljes ismeretével irányíthatjuk méheink munkásságát, az adott viszonyokhoz mérve, legnagyobb hasznunkra.

A kezdő méhésznek legnagyobb csapása az elméleti ismeret hiánya. Ugy tapasztalom, hogy a méhészek közül igen sokan abban a nézetben vannak, hogy a méhek természetrajzának teljes ismerete nélkül is lehet valaki jó méhész, ha a keretes rendszerrel, annak műfogásaival, szóval a külsőségekből megítélhető gyakorlati résszel tisztában van. Én alig hiszem. Elmélet nélkül sok dolgot nem ért meg a méhész, e miatt sok műfogást nem tud a kellő időben, a maga helyén alkalmazni. Szerencséjébdn a véletlenség játszik kezére csak. A méhek természetrajzának helyes ismeretével mintegy belélatunk beléletükbe, irányíthatja a méhész a maga akaratjához is a megadott viszonyokhoz mérve.

Régebben a méhek természetes rajzásától függött minden méhészeti jövedelem. Némely évben a rajok egyáltalán mind elmaradtak, más évben gyarló módon mutatkozott. Némely évben igen sok volt, de nem volt áldás bennök, mert ősszel kevés, — üres lép-pel fizettek; a magnak eltettek után pedig sirva nézett tavasszal a gazda, mert mind elpusztultak. Ha a rajzás elmaradt, talán jól mézelték, de, hogy némi jövedelem legyen, a méhész kénytelen volt magát a jövedelmező tőké, a *méhtörzseket* megapasztani. Innen van, hogy akárhányszor leapadt a méhtörzsek száma $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{6}$ -odra, és akárhány gazda végkép kipusztult méhtörzseiből. Ha a méhek

természetrájával, a rajzást befolyásoló okokkal ismeretes lett volna az akkori méhészt, az ingatlan szerkezetű és rajoztató mód szerint is, jóval több jövedelmet hozhatott volna. Ma már a keretes rendszerrel, midőn magunk is belenyulunk szakértelemmel a méhek élete rendezésébe, olyan nagy aránytalanság nem jöhet elő a rossz méhészeti esztendőben se; sőt a folytonos haladás ekkor is meg van. De a keretes rendszerrel is úgy lehet áldásos a haladás, ha a méhek fejlődési processusaival ismeretes a méhészt, mert hisz a keretes rendszerrel is minden jövedelmünk a méhek munkaerejétől függ és ez minden időben legfontosabb.

Mik befolyásolják tehát a méhek fejlődését? Mik állják annak útját? Hogyan áll be a rajzás? A rajzási ösztönt és képességet hogyan fordíthatjuk hasznunkra?

1. Mik befolyásolják a méhek fejlődését?

a) A jó betelelés, mely vetése a következő évi méztermelésnek; b) a jó áttelelés; c) a jó kitelelés.

A helyes telelésnek a legnagyobb próbája a teljes kitelelés, a tavasz. Ha sikerült jól, rosszul áttelelni, a tavasz bizonyára próbára teszi a méhészt szakértelmét.

2. A mi a rajzást multhatatlanul befolyásolja: az az időjárás. Hiában vannak a fiatal anyák, hiában a jól kitelelt erős családok, hiában a sok *szép idő*, a sok méz: méhcink szórványosan, vagy épen nem rajzanak. Így hát rajzásra a sok szép idő, a mézzel telt növények sokasága sem elegendő.

A rossz teleléssel még a kedvező tavaszi időjárással sem lehet reményünk a jó eredményre. De lássuk a közepes és jó teleléssel mily tavaszi időjárás gátolja a rajozhatást, mily időjárás ad sok mézet, milyen sok rajt, milyen mindkettőt?

Jól kitelelt méhcsaládaink az első kirepülés és megvizsgálás után sok reményre jogosíthatnak; de ha a tavasz száraz, szeles vagy fergetegekkel teljes, a pillanatnyi enyhe időt hirtelen váltja fel a hideg szeles: ilyenkor a növények gyengén fejlődnek, teljesen mézetlenek. Méheink hosszú keresgélés után édes keveset kapnak; az anya petezésében a szabadban található mézhiány miatt szűk térre szorítkozik. A hosszas keresgélésben a kitelelt méhek idő előtt kidőlnek, sőt a hirtelen változó légmérsék miatt a fiatalok is megtizedelődnek. Most már, ha május kedvezőbb lesz is márczius

áprilnél, méheink már annyira legyengültek, hogy e hónapot csak annyira tudják felhasználni, hogy némileg elővegyék magukat. Így, ha jó nyár lesz, mézet talán adnak bőven, de a rajok elmaradnak jó részben. Ráadásul, ha még május is kedvezőtlen: elmarad a raj is, a méz is, mert júniusban kell hogy felerősítsék magukat annyira, hogy erőre, teletési képességre vergődjenek.

Jól telelt méhcinket, ha szép tavaszi napok köszöntik, foly is a munka javában. A virágzó fák és fűfélék folytonosságban nyújtják a bő táplálékot; több meleg, mint esős idővel a méz bőven fejlődik. Egyelőre megindul a fiasítás-szaporítás javában; az anya ingerelve is van a bő etetéssel a petezésre. De a népnek javarésze felhasználja a kedvező időt, külmunkára megy, kevés az otthon maradt melegfejlesztő, fiasítást ápoló méh; az anya csak akkora térre terjesztheti petezését, mekkorát a fiasítást ápoló nép befed. A fiasítás nem haladhat a kedvező és kínálkozó bő táplálékkal arányosan; különösen, ha a megelőző évről is sok a méz. Május közeledtével a természetben található táplálék mind bővebb lesz. Oly sok mézet hordanak naponta, hogy a fiasítás felét sem képes megmészteni; a méz felhalmozódik. A készletben levő sejteket és mindazokat, melyek fiasításra szükségeltettek, mézzel töltik meg. Ebből kifolyólag, a helyett, hogy terjedne a fiasítás: naponta kisebb helyre szorul. Megjegyzem, hogy bő mézeléskor hajlandóbb hordani, mint építeni a méh. Minden kirepülhető méhet annyira ingerel a bő mézelés, hogy megfélekedve minden egyéb munkáról, csak azt igyekszik behordani. Az építés nem halad arányosan a bő mézeléssel, — megjegyzendő: ha még van hova építeni, — minden keletkező, vagy fiasítástól megüresedett sejtet azonnal mézzel töltönek meg. Ismernünk kell a gyűjtőméhek azon természetét is, hogy a frissen behordott mézet a fiasítás körül és között helyezik el; a belmunkások dolga a további feldolgozás, raktározás a méznek megfelelő helyre. A gyűjtőméhek éjjel nem dolgoznak, az építés is a belmunkások dolga; kérdés, hogy mily erővel győzik a nagy mértékben felhalmozódott nyers anyagot feldolgozni? Az anya folytonosan szűkebb térre szorítódik. Az igaz, hogy éjjel a fiasítás közé rakott híg mézet a fiatalok feldolgozzák és az anyának hely ürül, de felülről lefelé az elraktározással folytonosan apad a tér s másnap az anya még nagyobb szorultságba jut, mint megelőzőleg. Ilyenkor

történik meg az a baj is, hogy az elraktározott méz között maradt éretlen fiasítás, a méz közvetlen és folytonos szomszédsága következtében, kihül és elhal; ez ismét a szaporodás hátrányára van. Most már érthető, miért nem emelkedik a létszám oly magasra, hogy rajt adhasson.

3. Vastag hótakaró borította a tájat; jól telelt méheinket szép tavaszi napok köszöntik; a föld örömittasan nyújtja mindazon táplálékokat, melyek a növényi életet dussá változtatják; a napfényes idő kicsalogatja a leggyengébb méhtörzseket is, tisztulásra, munkára ösztönzi; megindul az élet mindenfelé. Az égerfa, mogyorócserje, mandulabarack-félék, hóvirág, szilfa, somfa, egres, ribizke, fűzfafélék stb. már bővön nyújtják táplálékukat; nemsokára dús terített asztallal várják a gyümölcsfa-félék, májusban csatlakoznak hozzájuk a fűfélék egész özönnel.

Ha a márczius jó: meglátszik méheinken; még a leggyengébb törzsek is telve fiasítással; még a vén anyák is igyekeznek tultenni magukon.

Április már rendesen változó. Bár a fafélék virágzásban vannak, de a tavaszi szelek, többször ismétlődő hűvös csöszések, mérséklék a mézfejlődést, méheinket a gyakori otthonmaradásra kényszerítik. De azért nincs semmi hátramaradás; méz van, a mennyi szükséges; méheink jól érzik, hogy ez csak rövid ideig tart, nemsokára újra vigan járhatnak künn. Ez idő alatt kedves kötelességükhöz hiven, hozzálátnak egész erővel a fiasítás-ápoláshoz, az építéshez. A mézzel telt sejtek már csaknem mind megüresedtek. De hisz ez csak öröm méheinknek: ott van éltető lelkük, az anya, mely jövendő kedves testvérük csirájával lát el minden sejtet; ismét szép nap következik, most már nagyobb erővel kell a munkához fogni, mert több a szükséglet, de bizony a naponként előjövők által a munkaerő is jóval nagyobb. Ez így megyen fokozatosan; a méz soha sem tud felhalmozódni, részint a nagymennyiségű fiasításért, részint a mérsékeltén változó és az ebből következő gyakori itthon ülésért. Az erős család, mely rövid időn is több mézet tud behordani, mint a mennyit a fiasítás — az alkalmatlan időt is beleszámítva — fel tud emészteni, midőn a kaptárba szorul, ki nem röppülhet, szaporítási és mézelési szempontból feldolgozza lépre.

Ily folytonos haladással, ha május is ily változónak bizonyul,

eléri az anya petézési képességének legmagasabb fokát, a méhállomány azon mennyiséget, mely már jóval felülemelkedett az anya petezésének megfelelő és egy erős család fenntartására szükségelt mennyiségen. Ezen stadiumban azonnal hozzá fognak a herelépek építéséhez — ha már ilyenek kellő mennyiségben nem volnának — és nincs emberi hatalom, mely ily körülmények között ezen munkájoktól másfelé terelje. A mint teljesen kiépített heresejtekre bukkan az anya, megfelelő petékkal látja el. Valjon miért? Talán neki van erre különös kedve? Nem! Ez a munkások műve.

Ha a mult évről nem maradt hercépítmény és a méhek elérték azt a számot, mely az anya petézési képességén felüli munkaerőt meghaladja, multhatatlanul heresejteket építenek. Ugyde a heresejtekkel már felülhaladt az építmény az anya petézési erején, s ha az anyának ezekbe petézni teljességgel kedve nincs: miért petézik mégis belé? Megfejtethő a munkásméhek eljárásából.

Érezve a szabad természet kedvezését fajuk szaporítására, az anyát a legmagasabb foku petezésre kényszerítik a kiváló etetés által. Midőn a kedvező idő beáll, a családnak összes röpképes méhe hordásra megyen és teletöltenek, a hogy a mézelés kedvez, több, vagy minden dolgozó üres sejtet virággporral és mézzel. Azon nap az anya szorult helyzetbe jut, megyen lépről lépre, de ime itt már fiasítással telve, amott friss mézzel és virággporral, a dolgozósejtek betöltődtek mézzel az anya petézési erején túl, de a létszám nem érte el azt a mennyiséget, hogy erőteljes rajokat adhasson az anya eltávozásával, ismét beáll a szükség dolgozósejtek építésére. És ez foly mindaddig — ha van hely — váltogatva, míg a dolgozók száma eléri a rajzásra alkalmas mennyiséget. Ez az anya petézési képességével arányos mennyiség, értve az első rajjal távozandókat, a mely a rajzási előkészületkor már megvan. Ekkor már nagy változás áll be a méhek egyetértésében.

A fiatal méhek visszatompítják az összes lépéleket; a herelépek széleire is ferdén lefelé dolgozó sejteket építenek, de csak félig. Az anya a tele tömött sejtek megett észre veszi e dolgozó sejteket és bepetézi, de bizony ezen dolgozó sejtek most már anyabölcsölké építtetnek ki ferdén lefelé. A meghasonlás már megvan. Mindnyájan tiszta tudatában vannak, hogy itt együtt mind meg nem férnek. A fiatal méhek részint nagyobb mennyiségük tudatában,

részint fejletlenségükből (röpképtelenség), részint az isteni gondviselés által beléjük oltott gyámoltalan testvérük iránti szeretetből kifolyólag, legkevésbé sem hajlandók a távozásra; a kast nagy erjükkel uradják. Belátták, hogy övék a hatalom, de azt is belátták, hogy kész erőben levő anya nélkül a többiek életük árán sem távoznak: gondoskodnak maguknak anyáról a már emlitem anyabölcsőkkel. Ezen bátorság által a vén méhek lesujtva, veszteségük tudatában, felhagynak a további munkával, csak a legszükségesebbre szoritkoznak. A kétfelé osztott nemzedékben a fiatalabbakból a röpképesek átveszik a külmunkát, de már ezek is a legszükségesebbre szoritkoznak, t. i. a fiasítás táplálásra éppen szükséges mennyiségről. Most már szándékosan hagyják a kirágot fiasításos sejtet üresen, hogy az anya még egyszer bepetézhessen és távozása utolsó pillanatában is el legyenek látva friss petévei. Ez alatt az anya ellát minden ujonnan megüült sejtet petével, midőn közeledik vizsgálóik útjában a lépek aljához, ime ott saját magzatjaiban ellenségekre bukkan, melyek keményen megszállva és a legnagyobb féltékenységgel őrzik már be is pecsételt anyatestvérüket. Most már tudja a vén anya: hányat ütött az óra. Szalad fel a felső emeletre, a hol hiveire talál, a lépéleken többé már nem le, de le a kas oldalán, körülnéz és ime, egész tömeg az ő hiveiből, melyek éppen oly bizonytalanok életükben, mint ő. A következő éjjel, de még estve, a kas fő, roppantul morog, s ha huzamos ideig hallgatózunk, sajátos síró hang üti meg fülünket, a mely nem sípolás, nem is kvakogás, de egészen más valami; és általános morgás közül nem élesen kivehető. Legjobban kivehető eme eltérő hang ott, hol a vesszőkasok egy közös padra vannak helyezve, ha e padra teszszük fülünket és figyelmesen hallgatunk. Koronként valamivel élesebb, zengzetesebb hang üti meg fülünket, mint az általános zugás; e hang után még általánosabb lesz a zugás, mely szép, sima átmenetben csendesedik. De nem lehet állítani, hogy a vén anya is ne sípolna olykor-olykor. Többször volt alkalmam meggyőződni a vén anya sípoló, hívogató hangjáról.

Az anya ez éjen egyetértésre jutott pártjával, várja az alkalmas időt folytonos nyugtalanságban. A fiatal népség tömören megszállva tartja a lépek alját és az egész fiasítást, féltve a vén méhektől és az anyától. E kétséges állapot türhetlen: ha csak az

idő kedvező, kilátásuk van a megélhetésre, korai reggel megindul az összes vén párt külmunkára. Ha figyelemmel kísérjük, látjuk, mily gyorsan fogy a csomó; míg egy kevés részt látunk haza térni, igen sok távozik. A kasban csend áll be, a csomó elveszett. De ime 8—9 óra közt ismét kezd csomó képződni. Látjuk, hogy a méheknek egy jó része be sem megy, hanem a külsőkhez csatlakozik. 9 óra felé a zugás nő. Egyszer azt vesszük észre, hogy az egész csomó oda lett s méheink azon kasban alig járnak; kifelé elvtve, csak mind haza siető méhet látunk. Nem sokára megfordul a mozgás, mint mikor az előjátékozás kezdődik, mind tömöttebben-tömöttebben jönnek és a kas felett emelkednek körben. E mozgás egy peczre olyanná válik, mintha mindeniknek a hátán ülne az ellenség; beállott a rajzás.

Az idős méhek, az utolsó pillanatban, egyesült erővel benyomulnak a kasba, hogy verejtékkal szerzett vagyonukból az elvihetőt elvigyék, főképp, hogy a lépépitéshez szükséges feldolgozott (sűrített) mézzel ellássák magukat. Az anya most hatalmas fedezettel még az első résszel kijön. Ha az idő szép csendes, az anya velük van, összes tábort készletük, szeretett királynéjuk és a kedvező idő. Más országot foglalnak el, szorgalmas munkával újra gazdaggá és boldogok lesznek.

Mi lesz a rajzandó családdal, ha nem kedvez az idő anyyira is, hogy kijöhessenek s már a befödött anyagölcsök megvannak?

Szegény anyaméh naponta mindinkább fél az eljövendő vetélytársnók üldözésétől, melyek fürgeségüknél fogva bizonyára legyőznék. Hát bizony félelem közt várakozik 2—3 nap, míg csak talán beköszönt a kedvező idő. S ha nem jön el: a méhek meg lehet rövid időre békét kötnek s a legidősebb anyagölcsokeket elpusztítják. Eme anyagölcsokeket őrző méhek átcsapnak az idős anya pártjához, pótolják az időközben elhullt idősb méheket. Ha huza-mosan tart a rossz idő, nem röpülhetnek ki munkára és a sejtök megüresednek a méztől is, a kikelő fiaktól is, az anya ismét tágas tért kap a petelerakásra. Ha az akadály sokáig tart, leölik a fiatal királynéket mind és le czeikkel együtt a vén heréket is. De ha a rajzási időszak még nem járt le, nincs kizárva a lehetőség a rajzásra újabb anyák nevelésével, mely már a későbbi újabb nemzedék műve lesz.

Ha békét nem kötnek a meghasonlott méhek, végzetes következménye van az anyára nézve.

Ha 2—3 nap alatt ki nem mehet pártjával az anya, kétségbeesésében megkísérli a fiatal anyák elpusztítását, míg ki nem rágták, de itt határozott ellenei őrzik a bölcsőben szenderegő ártatlanokat s a legelső kísérletnél leölik a szegény vén anyát.

Most már anyátlanná vált a család; busulásnak adja magát az idősb nemzedék, bátorságukat veszítik, lemondanak a fiasítás iránt táplált ellenszenvről. A fiatalság észreveszi ez állapotot, többé nem féltékeny; hisz ők is bizonytalanok a jövő iránt, mert az anyák még bölcsőjükben szenderegnek; ki tádja, még mi válik belőlük; jó a sok nép, a nagy erő; petézés már nincs egyidőre, a mibe reménységüket vessék. A vén nép most már szeretettel simul az anyabölcsőkhez, minden reménységük ezekben van.

A legelső anya előjön, körültekint, látja a vetélytársakat, szabadulni akar tőlük, de minden anyabölcsőnek meg van a maga védő csoportja, lehetetlen azokhoz férni, sőt halállal fenyegetik, ha közeledik. Most már érthető a fiatal anya bujkálása, futkározása, mert ott a zavart tömegben ellenség és jóbarát váltogatják egymást. Fut, rohan fel; kétségbeesve sipol; még jobban megijedve kiáltanak lent a kifejlett anyák: quak, quak, quak. Az idősebb méhek a várva-várt királynőt azonnal pártjukba veszik s beáll a meghasonlás: másod- vagy harmad nap rajzás a következménye.

E meggondolatlan ifju anyaméh éppen nem válogatós az időben. Tapasztalatlan, a bátorság is kevés, a pillanatnyi napfényre rohan ki hiveivel. Ez a sipoló első raj. Így lesz a másodraj is stb. Csakhogy ezeknél a megtermékenyített anya creje nem jöhet számításba, mert ez még a jövő kérdése. Az anyabölcsők körül meghasonlott csoportok szeszélyétől függ a további rajzás.

Az első anyával egyidejűleg kész anyák a rajzási zavarban féltükben mind kimennek s rendesen kíséri mindeniket saját csoportja. Ezen erőtelen csoportok, ha külön nem váltak, a többségnek hódolnak és anyáikat elvesztik. Most már kérdés, milyen csoportja van a legelőbb előbuvó anyának azok közül, melyek még mint fejletlenek maradtak? Ha erős, rajzik, mihelyt az anya röpképes lesz, ha gyenge, legkevésbé sem hajlandó rajzásra, de a más csoportok őrzött anyáikat nem engedik elpusztítani, veszni kell az idősb

anyának, és ez legtöbb esetben így megyen 2—3 anya elpusztulásával, míg a csoportok egyesüléséből egy élhető család válik, mely a legközelebbi anyát megtartva, kirajzik a békétlen kasból. Ilyen esetben szerencsés a hátramaradt népség, ha még összes anyái nincsenek kifejlődve, mert igen könnyen maradhat anyátlan.

Csiki János.

Az éhinségben szenvedő méhcsaládokról. És még valami.

Tekintettel a lefolyt téli rendkívüli hideg időre, melynek következtében a kitelelt méhcsaládainknak is jegecedett a télen el nem fogyasztott mézük: melegen ajánlom a t. méhésztársaknak, hogy ne sajnálják méheiket megvizsgálni, a melynél pl. hátul felől egész keret megczukrosodott bepecsételt mézet találnak, talán közvetlen a költés mellett, azt ki kell venni s helyébe egy részben méhkenyeres egészséges tartalék dolgozó lépet a költés mellé tenni. A mézes keretet pedig le kell kupolni vékonyan és azután langyos vízzel ajánlom jól meglocsolni; ez a langyos víz sokat felold a jegecedett mézből s képesíti a méheket annak feldolgozására. 24—48 óra múlva nem maradt benne csak a száraz czukorrész, minden nedvet kiszedtek belőle a méhek. Azután újból kiveendő ez, de már ekkor nemcsak meglocsolandó, hanem egészen bele lehet mártani egy cseber tiszta vízbe. Így aztán egészen feldolgozhatják a jegecedett mézet. Különbén nagy részét mint czukorport ki kell takarítaniok s lehull a kaptár fenekére. És az nemcsak sok munkába kerül, de útjában is van az anyának, nem petézhet bele abba a keretbe, a mig ki nem ürítik a méhek.

Így azonban elláttuk arra a célra üres térrel, méhkenyérrel. A jegeczes méz lekupolása s vízzel való fellocsolása pedig felér az etetéssel, a méheket munkára, az anyát petezésre ösztönözzük, azonnal is teljesíti pterakását. Ezeknek előrebocsátása után áttérek az éhező méhcsaládokra.

Ajánlom minden méhésztársnak, főleg ez idő szerint, de nem árt az meg rajzás után 2—3 héttel sem, hogy naponkint tekintse meg méhei röplyukat; egy futó tekintetet vetvén rájok vagy személyesen, vagy arra a célra tájékozott családtag vagy cseléd által.

Azt kell még megfigyelni, hogy nem tűnik-e szemünkbe csak 1—2 olyan méh, a mely sebesen léptet ki a röplyukon s midőn a röpdeszka szélére ért, földre hull s szárnyait rázva mászik tovább? s ha ott várunk, az előbbi sorsára jutva, jön ki másik is, de repülve nem tér haza egy sem, Az ilyent rögtön etetni kell, mert bizonynyal éhhalállal küzd s 24 óra mulva már késő; részben kimászva, részben a kaptár fenekére hull halomra. S elvesztettük figyelmetlenségünk következtében egy már kitelelt tenyészcsaládunkat. Járnak így a kasos 3—4 hetes rajok is, midőn a mézelés egyszerre megszűnt s a rengeteg sok fiatal nemzedéknek nincs mit ennie. És ha figyelmesek vagyunk, mentve van.

Abend András.

Néhány szó a krajnai méhről.

Többféle méhfajt ismerek, azok között a krajnai méhet is. Erről szerzett tapasztalataim, a szerkesztő úr becses engedelmével, közzéteszem.

Mint kezdő méhészt, hozattam többször több krajnai méhtörzset; legnagyobbbrészt Ambróziától Moistranában. Megvallva az igazat, az ár is késztetett vásárlásra; ideszállitva, egy törzs Losonczig 7 frt 30 krba került, a mi vidékünkön csak a szalmakas 8—9 frtba kerül.

Tapasztaltam, hogy az eredeti krajnai méhek bőven rajoznak. E rajzási szenvedélyük azonban, az évek folyamán, fokozatosan csökken. A mi magát e méhfajt illeti: talán valamivel jobban állják ki a hideget, mint az idevaló faj, de csakis úgy, ha eredeti lakjukban hagyjuk őket. Hogy a krajnai méh valamivel szelidebb, mint más faj: kétségen kivüli. De azért szúr biz az, csak úgy, mint más. Egyszer tréfálva mondtam öreg méhészt emberemnek: »No öreg, ezek nem szúrnak, ezek krajnai méhek«, »Mindegy ördög az, — hangzott a kissé durva válasz — minden kutya harap, minden méh csip.« Tény végre az is, hogy a krajnai méhek, kivált eleinte, szorgosabbak a munkában, mint a mieink. Ezen munkakedvök azonban lassan-lassan alábbhagy. Nem tudom, mi ennek az oka? Valjon az időjárás befolyása alatt puhulnak-e el, vagy elfajzanak?* Nem tudom. Tény az, hogy valami különös előnnyel nem jár tenyésztésök. Lchet, ha megmaradna eredeti tiszta fajában, talán előnnyel

* Kétségen kívül az utóbbi okból.

Szerk.

járna tenyésztése; így azonban az elfajzást megakadályozni lehetetlen. Mindezt egybevetve, óva intek mindenkit azok bevásárlásától. Szem előtt kell tartani nekünk azon szabályt, hogy »A magyar méhészeknek leghelyesebb a honi méhfajtaival méhészkedni.«

Prónay Albert,

A magyar méhészet műszavai.

A méhek társaságának csodás világát évezredek át vizsgálta az ember. Tudósok és gyakorlattal foglalkozók nagy száma soha sem hagyott föl a méhek életének, természetének, társadalmának fürkészésével, egészen napjainkig. Ennek daczára a titokzatosság leple fedte a méhek életének rejtélyeit, majdnem a folyó század elejéig; mert ha nem kicsinyelhetjük is az addigi észleleteket, mégis bátran állíthatjuk, hogy a méhészetnek elmélete és ezzel együtt a gyakorlata századunkban lett szilárd alapokra fektetve.

Mint minden tudományt, úgy a méhészetet is a teremtő elmék vitték rohamosan előre. Századunk elejére és közepére esik azoknak a kimagasló alakoknak fellépése, kik a méhészet elméleti részének kifejtésében megtalálták a modern méhészet gyakorlatának biztos iránytűjét. Ezek között Dzierzon a legnagyobb, ki egymaga több méhészeti rejtélyt oldott meg, mint a többiek együttesen, kiről nagy ellenfele, Berlepsch báró, méltán mondja, hogy: »a legnagyobb lángész, ki valaha a méhészet terén élt és élni fog.« E csodás észlelő, hatalmas logicájával tisztán tapasztalati uton állapította meg a méhek parthenogenesisét, megelőzve ezen korszakalkotó felfedezésével az állattan buvárait, kik általa jutottak az állattan e fontos tételének birtokába.

A modern méhészet fája német talajon kelt ki, ott izmosodott meg. Nekünk a szomszédba kellett fáradnunk, hogy a már megállapított ismereteket ide áthozzuk és saját talajunkba átültessük. A német irodalom tárnáiban bányászkodva, hazánkfiak közül többen olyan könyveket irtak, melyek a méhészeti ismeretek jelenlegi mértékét meglehetősen megközelítik.

Ámde az ilyen eljárás veszedelmet is rejtett magában. A magyar méhészet kifejezései ugyanis nem voltak összegyűjtve, megállapítva, minek folytán mindenik író a méhek életére vagy a rajtuk végzett műveletekre most ezt, majd azt a kifejezést használja. A legtöbb pedig úgy segített magán, hogy a németek kifejezéseit magyarra fordította, nem törődve azzal, hogy e szavak megfelelnek-e nyelvünk követelményeinek. Így aztán terminológiánkban a magyar és a germánizmus folyton nőtt, sőt jelenleg is nő.

Átvettük a németektől a legképtelenebb, sőt semmitmondó kifejezéseket. Így lett a Vorspielenből »előjátás«, Mobil Benteből

»ingószerkezetű kaptár«, Einwinterungból »betelelés«, Jungferschwarmból (melyet a magyar köznép unoka-rajnak nevez) »szüzraj«, Sing-schwarmból »enekesraj«. Használják a »bemézel«, »bepetéz« kifejezéseket. Akad, ki a virágport »méhtáp«-nak, sőt pollennek (!) is elnevezi. A speculativ etetésre 4—5 kifejezést is használnak.

Tehát az ismeretért, mit az idegentől kaptunk, cserébe adtuk nyelvünk sajátosságait. Nem is cserébe, ajándékba adtuk ezeket, mert az idegen tőlünk nem kívánta, hogy érte nyelvünkhez hűte-
lenek legyünk.

A veszély, melyet a rossz szavak elfogadása magában rejt, nem kicsinyelhető. A mint tudjuk, a nemzeteket a gondolkodás és érzelmek közössége, a történelmi tradíciók és a nyelv egysége alkotják, de ezek között talán a nyelv a legfontosabb tényező, mint-hogy ebben ölt alakot egy nemzetnek sajátos gondolat- és érzelmvilága. Mint a test a lélekkel, úgy a nemzetek is nyelvükkel élnek és halnak. Ezért féltékenyen kell őrizniük annak sajátosságait és önállóságát nem szabad még a legkisebben is feladnunk.

Sok fogalomra nincsen még magyar kifejezésünk, de azért nem kell lemondanunk azok megalkotásának a reményéről. Idegen kifejezéseket ne tőrjünk, hanem fogjunk hozzá a nyelvünk szellemének megfelelő szavak összegyűjtéséhez, megteremtéséhez.

Az új szavak gyártásában nem nagyon bizhatunk. A szógyártók nyelvérzékét többnyire megvesztegette az idegen nyelvek ismerete és így kifogástalan szavakat alig alkothatnak.

Különbö is ez idő szerint még fölösleges új szavakat alkotni, mert hiszen a meglévők összegyűjtésével idáig senki sem törődött, következésképp most még azt sem tudjuk, mivel bírunk, vagy nem bírunk és így melyik fogalomra szükséges új szavakat alkotnunk.

Ha meglévő szókészletünket akarjuk összeállítani, akkor első sorban gyűjtsük össze a régi magyar méhéskönyveket, melyeknek száma nem igen nagy, de a melyek koránt sem találhatók együtt, sem egyeseknél, sem könyvtárakban. Ezekből a meglévő szókincset fölhasználhatjuk. A régi könyvek elavult utasításai szerint ma már úgy sem méhéskedik senki, de nyelvi és történelmi szempontból azért mégis nagybecsűek. Adományozzuk ezeket egyleteknek vagy könyvtáraknak; utóbbiak a ritka példányokat esetleg drágán is megfizetik. Szigeti Gyula Márton régi méhésszöveg pl. »kelenczé«-nek nevezi a méhest. Ime egy olyan elavult szó, mely ma már teljesen ismeretlen.

Műszavaink összeállításakor nem szabad megfélemlenünk a nép alkotta és a nép ajkán élő kifejezésekről sem, mert a nép erős megfigyelő tehetsége és hamisítatlan nyelvérzéke mindig talál az ismert fogalmakra kifogástalan szavakat.

Ennek megbizonyítására legyen szabad egy szép példát fel-

hoznom, de a melynek megértésére a dolgozó méhek életéből egy időszakot előre kell ismertetnem.

A fiatal méhek ugyanis, midőn megszületnek, vagyis a báb-állapotot átélve, a sejtekből előbujnak, még nem tudnak repülni és 7—8 napos korukig nem is jönnek ki lakásukból. Ez időtől fogva 15 napos korukig a nap melegebb óráiban lakásukból előmászva, felrepülnek, fejjel a kas felé fordulva, az előtt tömegesen röpkednek, de onnan messze nem távoznak, hanem lakásukat jól szemügyre veszik, azt és annak környékét ismerni tanulják s csak miután alaposan megismerték, akkor mennek a mezőre gyűjteni, 16 napos korukban először.

A német nép a fiatal méhek ezen helytanulására a »Vorspielen« kifejezést használja, a miből világos, hogy annak céljával nem volt tisztában, mert egyszerűen a méhek játékának tekintette. E semmit mondó kifejezést a magyar írók »előjátás«-ra fordították s mert megfelelő magyar szót alkotni nem tudtak, általánosan ezt használták.

Megismerkedtem azonban egy a nép közül való öreg méhészzel, a ki a méheket nemcsak tartotta, de tenyésztette is; kinek nagy megfigyelő képességét, saját tapasztalataira épült alapos elméleti és gyakorlati ismereteit sokszor megcsodáltam. Ő pl. a saját megfigyelése alapján tudta azt, hogy a fiatal méhek tömeges röpkedésének a célja helytanulás és megfigyelte ezt a saját szürke méhein, pedig erre a nagy német méhészeket is csak a sárga színű olasz méhekkel való kísérletezés tanította meg. Ha ennek az irni, olvasni nem tudó embernek alkalma lett volna mások tapasztalatait felhasználni, s a magáéit idejében nyilvánosságra hozni, ma a méhészet első tekintélyei közt emlegetnék a nevét. Itt is bebizonyítva láttam azt, hogy népünknek a megfigyelésben kerek e világon nincsen párja.

Gyakran eljártam hozzá, elbeszélgettem vele a méhekről, gyönyörködve önálló felfogásában, önálló eljárásában.

Egy májusi vasárnap meglátogatva, a méhesében találtam s csakhamar a méhekre tereltük a beszélgetést. Kérdeztem tőle: mit csinálnak a méhei? »Szépen gyarapodnak uram, nézze csak, hogy »tájol« a fiatalja!« felelt az öreg.

Meglepetéssel hallottam a gyönyörű *tájol* szót először életemben. Ime, a nép fia megalkotta a Vorspielenre a töről metszett magyar szót, mely rövidsége daczára is a lényegét kifejezi s melyhez hasonlót nyelvész bajosan vagy éppen nem teremthetett volna.

De a mi nehéz volt másoknak és nekem, az könnyű volt a nép fiának. A mit mi tudtunk, azt nagyrészt másoktól, könyvekből tanultuk, de a mit ő tudott, azt mind maga észlelte és teremtette. Ezért sikerült éppen csak neki az említett szó megteremtése, mert az ő tudásának erősebb alapja volt, mint a másokénak.

Még sok ilyen becses szókinccsünk lehet a nép között forgalomban, de ezeket csak közérővel gyűjthetjük össze. Hazánk tanítóinak lenne feladata, hogy az ilyen népies kifejezéseket összegyűjtsék és a méhészeti folyóiratokban, vagy a Magyar Nyelvőr-ben közzé tegyék. Tudom ugyan, hogy a jó műszavakat kellőleg csak az méltányolhatja, a ki méhészettel gyakorlatilag is foglalkozik; de nyelvünk ügye a nem méhészkedők előtt se legyen közönyös. Járuljunk annak gyarapításához mindnyájan, habár csak porszemekkel, habár csak szógyűjtéssel is.

Budai József

A méhesből.

Kevés reménnyel kecsegtette a méhészeket az idén Hugo nap. Sok aggodalmat és gondot okoztak az azután bekövetkezett hűvös, szeles napok. Még azok a méhcsaládok se sokat haladtak előre, a melyek kevés veszteséggel teltek. Legtöbb méhesben, különösen a Királyhágón inneni hűvösebb vidékeken, a haszonból való etetést se lehetett megkezdeni, mert méltán tarthatott attól a méhész, hogy bő fiasítás esetén elhalhat a fiasítás egy része, a miatt, mert a méhállomány nem elegendő a fiasítás kellő melegben tartására. A gyümölcsfa-virágzástól, még a hűvösebb vidékeken is, csak pár nap választ el s nincs elegendő nép, mely kihasználja az igen becses mézet kínáló gyümölcsfa-virágot.

Mit remélhetünk az idéni méhészkedés után? kérdik sokan aggódva.

Erre csak azt felelhetjük, hogy a csüggedésre épen nincs ok. A favirágzás ha nem is lesz az idén kellőképp kihasználható: reményünk lehet, hogy pótolni fogja a rendes mézlegelő. Ez dönt a mézszüret minősége telett. A mezőkön még alig serkendezik a fű. Az idén a főmézelés a rendesnél jóval később fog kezdődni: mondhatjuk május végén; tehát ha utána látunk a haszonból való etetésnek: még nem késett. A főhordásig még megerősödhetnek a családok s ha május, júniusban kedvező idő fog járni, az aprilisi veszteséget is pótolhatjuk.

A méhész teendőiben alkalmazkodjék az időjáráshoz. Mig az idő ki nem melegszik, a méhek etetése, melegben tartása és átvizsgálására nézve tartsa meg az april hóra előirt szabályokat.

E hóban, ha kellőképp kimelegszik, már múltépet is adhatnak a családoknak. De egyszerre ne többet 1—2 keretnél. Ha módja van a méhésznek: adjon egész keretet borító múltépet, mert nemcsak gyorsabban megy a kiépítés, de nem építenek here sejtetket. Ne nyissunk nagyobb tért a családnak, mint a mennyit betöltenek. Ez esetben nem hiányzik a megfelelő meleg és szaporábban megy a fiasítás.

A gyümölcsfa elvirágzása után, ha a mezők virágzása késik,

mint a hogy különösen az idén fog késni, etesse a méhész a mézszegény családokat a már előirt módon (lásd lapunk mult számát), különben kihordják a fiasítást (megvetnek), a mi rendkívül hátrányos, mert a míg az új nemzedék kikél és külmunkára képes lesz, — lejár a főmézelés s akkorra népesedik meg a család, mikor már a raj nem hordhatja be a télirevalót, és sokszor még az anyakas családja is csak a maga mindennapiját keresi meg, sőt néha a készletből fogyaszt.

Rajat e hóban csak kivételesen legjobb mézelő vidékeken s a legjobb családok után várhatunk. Ezért a rajzás körüli teendőket csak lapunk jövő számában adjuk.

Vegyesek.

— **A tagsági díjjal hátralékosok** becses figyelmét kérjük egyesületünk legutóbbi választmányi ülése határozatára. E helyütt is kérjük a hátralékosokat, hogy tagsági díjaikat sziveskedjenek mihamarább *Gebhardt* Döme pénztárnokunkhoz Kolozsvárra beküldeni.

— **Vámossy Mihály.** Lapunk áprilisi száma zárta után vettük az értesítést Vámossy 25 éves igazgatói jubilcumáról, melyet márcz. 22-én ünnepeltek tisztelői Budapesten. Az ünnepélyben résztvettek a gymnasium igazgató tanácsa, az intézet theologia akadémia tanári kara és az ifjuságon kívül az országos *méhészegylet is*, mely küldöttségileg jelent meg. A kitünő tanár nemcsak e pályáján szerzett elvitathatlan érdemeket, hanem más, közhasznú munkássága mellett mint méhész is, méhésztársai méltó elismerését vívta ki. Különösen nagy érdeme van Vámossynak az orsz. méhészegyesület és dél-magyarországi m. egyesület egyesítésében és szervezésében, mely czsme az övé volt, s fáradhatlanul küzdött meg az akadályokkal, hogy a nemes ügy érdekében célját érvényre juttassa, s neki köszönhetjük, hogy ma már a Királyhágón túli testvéregyesület kebelében új élet lüktet s munkáját áldás kíséri. A veterán tudós, és köztisztelenben álló méhész, fogadja részünkről is legőszintébb üdvözlésünket.

— **Alakuló méhészkörök.** Említettük volt, hogy Kolozson méhészkör van alakulóban. Ujabb értesülésünk szerint Parajdon és Isaszegen is megindult a mozgalom körök alakítása céljából. Előbbi községben Csengeri József bányanagy, utóbbiban: Marcsányi József tanító, a méhészet lelkes barátai, állanak az ügy élén s így semmi

kétségünk, hogy a kezdeményezők fáradozásait rövid időn siker fogja koronázni.

— **Korondi méhészkörünk** is követi a jó példát. A róm. kath. iskola telepén 50 méhcsaládra mintaméhest épít. Az építkezés költsége közadakozás útján gyűlt be, az ottani buzgó méhészek kezdeményezésére.

— **A mézbor adómentessége.** Több helyről intéztek kérdést az iránt, hogy a lapunk ápril havi számában közölt 8169—893. számú pénzügyigazgatósági végzés értelmében az eladásra szánt mézbor is adómentes? E kérdésre a lehet a válaszuk, hogy a végzés értelmében *semmiféle adó* nem terheli a mézbort; *még italmérési adó* sem: következőleg kétségen kivüli, hogy nemcsak a saját fogyasztásra, hanem az eladásra szánt mézbor is adómentes, önként értendővén, hogy a mennyiben 50 literen alóli mennyiségben adatik el: az iparendedélyért járó illetéket meg kell fizetni.

— **Sürgető leveleket** vettünk többektől, a kik egyesületünk útján rendeltek kaptárt. Értesítjük az érdeklődőket, hogy a megrendeléseket átadtuk az iparüzletnek és május közepéig minden megrendelés teljesítve lesz.

— **Ha nem tudjuk eladni a mézet?** E fogas kérdésre úgy felel az »Allg. deutsch. B. Z.«, hogy *egyed meg a méhész*, cukor helyett és orvosság helyett. Azt tanácsolja, hogy a mézet főzzük fel, habozzuk le, lassu tüzön, azután, főzés közben, egy néhány megtüzesített vasszeget dobjunk a mézbe, s végre minden font mézre tegyünk egy kanálnyi borszeszt, ekkor cukor helyett használhatjuk a mézet, bármí célra. Az ajánlott eljárás jó eredményében nem kételkedünk ugyan, de a magyar méhészeknek (a nagyban termelőknek) mégis azt a tanácsot adjuk: jobb lesz értékesíteni a fölös mézet s ha nyers alakban nem adják meg a méltányos árat — föl kell dolgozni.

— **Abend András**, a VI. kerület méh. vándortanítója folyó évi ápril hónapban elméleti és gyakorlati előadásait a következő községekben tartotta meg: 17. és 18-án Torda-Szt.-Lászlón, 19-én Vidalyon, 20-án Offenbányán, 21-én Topánfalván, 22-én Verespatakon, 23-án Abrudbányán és 24-én Zalatnán.

— **Pontosan készült** kilenczes és hatos kaptárakat lehet kapni

Kolozsvárt Boér Sándornál (Szép-utca 1.) E kifogástalan és csinnal összeállított kaptárakat ajánlhatjuk méhésztársainknak.

A szerkesztő postája.

— **L. L.** úr, Aszód. Két beszerzési forrást megjelöltünk. Sajnos, hogy az állami telepeken nem tenyésztik még a Sophora-japonicát. — **A. A.** úr, N.-Enyed. Levél ment. Abban tudtuk a késedelem okát. — **G.** úrnak, Budapest. A kaptárak érdekében külön értesítés ment. Szükségesnek tartjuk azonban e helyütt is megjegyezni, hogy a helyi fogház iparüzlete kiváló gondot fordít a kaptárokra. A méretek *kivétel nélkül* minden kaptárnál pontosak. Majdnem lehetetlenség is elhibázní, mert érczből való formákban állítatnak össze az oldalak. Az a kifogás, hogy a külső burkolat nem elég díszes, nem méltó figyelemre. A bírálatnál méltányosnak kell lenni és nem tévesztendő szem elől, hogy *fogházi iparüzlet* szolgáltatja a kaptárokat és pedig oly potom áron, hogy a *nyers anyag* alig van megfizetve. Hálával kell hogy fogadják a méhészek ezt a kedvezményt, miben felsőbb jóváhagyással részesülnek s ne panaszkodjanak a miatt, hogy a külső burkolat nincs műizléssel kidolgozva, vagy éppen politurozva is. Bizony jobb volna, ha 2 forintért benépesítve és mézzel tele küldhetné az iparüzlet. — **Sch. E.** úrnak, Debreczen. A lisztetetés most már azért »nem sikerül«, mert a méhek a szabadban elegendő virágpórt kapnak. A lisztet csak addig hordják, míg a szabad természet nem nyújt elég anyagot a fiasítás táplálására, ebben leli magyarázatát, hogy még az *Abend* ajánlotta szegedi paprika se csalja méhcit a nyitott kaptár beporozott kereteire. A viasz-moly elleni óvszerül ajánljuk a kén-füstöt. Akgassza föl zárt helyen és egy szcetel kénes füstölőt, megfelelő óvatossággal, égessen el. E műveletet nem árt 2—3 hetenként ismételni. A viasz hulladékot legjobb gyurmákban tartani. Megmelegítve könnyen gyurható. Ily állapotban nehezebben fér hozzá a moly s abban az esetben, ha megtámadja, víz alá kell meríteni; 24 óra alatt kivesz a moly és a peték is. — »**Megjegyzések** a »kaptárak harcza« című cikkre.« A szellemesen írott sorokat félretettük. Most a tavaszi munka sürget. De tán elég is volt a Neisker-kaptár feletti vitatkozásból. Ajánljuk a kísérleteket. Egyletünk is kísérletezni fog e kaptárral. Hadd legyen a gyakorlat az elmélet próbaköve. — **N. J.** úr, Szeged. A kísérletek azt bizonyítják, hogy a sós vízű nemcsak akkor hordják a méhek, ha más vizet nem kapnak, hanem akkor is, ha a tiszta vízben nem szenvednek hiányt. Sőt a szénsavas ammoniákos vizet is hordják, különösen tavasszal, a bő fiasítás időszakában, a mi onnan magyarázható ki, hogy a fiasítás táplálásánál nátrium és nitrogén tartalmu anyagra is szükségök van. Az etetésre vonatkozólag ajánljuk, hogy tiszta méz hiányában közönséges konyha-cukor, vagy még jobb, kandis-cukorból készített sziruppal etessen.

Szerkesztésért felelős ideiglenesen: **Bodor László.**

Méhészeti eszközök

egyedüli nagy raktára

KISS ERNŐ vaskereskedésében,

Kolozsvárt, főtér 22. sz.

Szállit minden névvel nevezhető méhészeti eszközöket lehető legjobb minőségben, jutányos áron.

A helyi fogházban gyártott Bodor-féle kaptárakra megrendeléseket elfogad.

Megrendeléseket postafordultával postai utánvét mellett küld.

Árjegyzék ingyen.

5—12

Az első magyar
keresk. méhtelep

kaptárok, méhészeti
eszközök és szerszá-
mokról szóló f. évi

árjegyzéke

megjelent skivánatra
mindenkinek ingyen
és bérmentve meg-
küldetik. 3—4

KÜHNE FERENCZ
BUDAPEST I., ATILA-U.

Az Erdélyrészi Méhész-Egylet
műlép-gyára
ajánlja

KITÜNŐ MŰLÉPEIT.

Megrendelés Csiki J. János,
műlépgyári igazgatónak
küldendő

KOLOZSVÁRRA.

ÁRJEGYZÉK INGYEN.

Ashlepius gyökereket lehet kapni *Szent-
györgyi Lajos* tanító és kertészegyleti I. titkárnál
Kolozsvárt. (Egy csomag ára 60 kr.)

Kínálat eladásra. 500 kilogramm világos
es fehér, tarlóvirág után pergetett méz, vasúton
szállítva kilogrammonként 50 kr. Minta 5 kilós
dobozban küldetik. — Megrendelés *Pinkert József*hez
intézendő Béga-Szent-Györgyön — To-
rontálmegyé.